

PROVET I EVANGELISK-LUTHERSK RELIGION 15.9.2014 BESKRIVNING AV GODA SVAR

De beskrivningar av svarens innehåll som ges här är inte bindande för studentexamensnämndens bedömning. Censorerna beslutar om de kriterier som används i den slutgiltiga bedömningen.

Religionsundervisningens centrala uppgift är att göra den studerande förtrogen med sin religion. Vid sidan av detta gör den studerande sig förtrogen också med andra religioner från deras egna utgångspunkter. Religion granskas som ett mångsidigt fenomen som relaterar till moral, kultur och samhälle. För det utnyttjas religionernas egna källor, teologisk och religionsvetenskaplig forskning samt aktuellt material som medierna förmedlar.

I provet i religion bedöms examinandens kännedom om sakinnehållet i lärokursen i religion samt den lämpliga och precisa användningen av centrala begrepp som berör religioner och livsåskådningar. Dessutom bedöms förmågan att kritiskt granska kunskap om religioner och livsåskådningar, till exempel genom att analysera bilder, statistik och textbaserat material. Ett gott svar är strukturerat och logiskt till sitt sakinnehåll. Det visar också att examinanden självständigt behärskar kunskap om religioner och livsåskådningar och förmår tillämpa och utveckla kunskapen. I svar som kräver diskussion förväntas examinanden kunna skriva om religionsfrågor på ett analytiskt sätt samt ta ställning till ett problem ur olika synvinklar.

Uppgift 1

I ett gott svar framträder hinduismens gudsuppfattning i dess mångsidighet och med dess inre spänningar.

Inom hinduismen finns olika föreställningar om Guds personliga egenart. Å ena sidan föreligger en stark tradition enligt vilken den yttersta verkligheten *brahman* är opersonlig och i grund och botten densamma som individens själva (*atman*). Å andra sidan omfattar hinduismen *bhakti*, där dyrkan betonas, vars gudsuppfattning är personlig och där man dyrkar olika gudar (t.ex. Vishnu, Krishna, Hanuman). Som ett tredje element kan man i ett gott svar nämna föreställningen om en gudomlig kraft (*shakti*), som ofta är förknippad med traditioner där man dyrkar Gudinnan.

På ytplanet förefaller hinduismen med sina många gudar polyteistisk. Å andra sidan föreställer sig många hinduer att Gud ytterst är *en*, även om han kan anta många former. I svaret kan man också ta upp olika gudomar eller resonera kring hur det gudomliga enligt den hinduiska traditionen framträder på olika heliga platser eller i heliga djur såsom kon. Man kan också dryfta gudarnas roll i människornas liv och frälsning.

Bilden visar Kamadhenu, "alla kors moder", som avbildas innehållande alla gudomar. Inte ens ett gott svar förutsätts innehålla en detaljerad beskrivning av bildmotivet, utan bilden bidrar närmast till att åskådliggöra spänningsförhållandet mellan enhet och mångfald i hinduismens gudsuppfattning.

Uppgift 2

Paulus världshistoriska betydelse ligger i hans roll i kristendomens utveckling till en egen religion.

Paulus kan anses vara den första teologen som klarade Jesus betydelse, och hans brev utgör en betydande del av Nya testamentets kanon. Ett gott svar dryftar Paulus inflytande under den process där kristendomen lösgör sig från de judiska renhetsföreställningarna och omskärelsen förkastas.

En skildring av Paulus levnadsöde och missionsresor lämpar sig som en del av helheten, men svarets tyngdpunkt bör ändå ligga på dryftandet av Paulus betydelse.

Uppgift 3

Skärtorsdagen firas till minne av hur Jesus tillsammans med sina lärjungar intog sin sista måltid och instiftade nattvarden. (Till detta anknyter de synoptiska evangeliernas beskrivningar av denna måltid liksom även kapitel 11 i Paulus första brev till församlingen i Korinth.)

Den första söndagen i advent firas till minne av att Jesus red in i Jerusalem. Härigenom anknyter den även till palmsöndagen och påskens händelser. I och med den första söndagen i advent inleds även det nya kyrkoåret. (Jesu intåg i Jerusalem beskrivs i de synoptiska evangelierna.)

Pingsten är festen för utgjutandet av den Heliga Anden och firas 50 dagar efter påsk. Under pingsten minns man den kristna kyrkans tillkomst. (Kapitel 2 i Apostlagärningarna beskriver hur apostlarna fick den Heliga Anden.)

Uppgift 4

Ignatius av Loyola (1491–1556) grundade jesuitorden eller ”Jesu sällskap” (*Societas Jesu*). Orden kom att bli en elitgrupp inom den katolska kyrkan med stor betydelse för den katolska reformationen och missionen. Till jesuiternas särdrag hör en hög bildningsnivå samt särskilda andliga övningar, som siktar på utvecklande av vaksamhet och omdömesförmåga.

I protestantiska länder kom jesuiterna att få ett överdrivet dystert rykte (t.ex. i Topelius *Fältskärns berättelser*). Även inom den katolska kyrkan har jesuiternas ofta radikala teologiska tänkande varit föremål för misstro till den grad att orden rentav upplöstes åren 1773–1814.

Jesuiterna utgör den katolska kyrkans största orden och har alltså ett stort inflytande i hela den katolska världen. Orden har varit särskilt aktiv inom utbildningen, och de läroanstalter som har grundats av jesuiterna har rykte om sig att vara högtstående.

Ett gott svar kan också omfatta en jämförelse mellan jesuiterna och andra ordnar: jesuiterna är då på grund av sitt rörliga levnadssätt mera jämförbara med de på medeltiden uppkomna tiggardordnarna (t.ex. franciskanerna och dominikanerna) än till exempel med benediktinerna som bor i kloster.

Uppgift 5

Examinanden känner till att berättelsen om Abraham hör till patriarkberättelserna i Första Moseboken och kan återge dess grundläggande innehåll:

- Gud uppmanar Abraham att offra sin ende son, Isak.
- Abraham är lydlig och beger sig med son och brännved till ett berg.
- När Abraham har byggt ett offeraltare och bundit Isak vid det, uppmanar en Herrens ängel Abraham att låta bli att offra sin son. Det är endast fråga om ett test som ska visa hur beredd Abraham är att lyda Gud.
- I ett busksnår finns en bagge, som sedan offras som ett brännoffer åt Herren.

Berättelsen ur Första Moseboken är ett av Bibelns svåra ställen, som i den judisk-kristna traditionen har krävt en förklaring till varför Gud handlade som han gjorde. Förklaringarna har ofta betonat att Gud endast prövade Abraham (Isak offrades sist och slutligen inte), berättelsen betonar alltså lydningen gentemot Gud. I den kristna traditionen har berättelsen om Abraham även liknats vid Guds offer av sin enfödde son, Jesus.

I ett gott svar kan man resonera kring berättelsens möjliga innebörd ur många synvinklar samt även kring temat tro och lydning.

Uppgift 6

Ett gott svar kan konstrueras på flera olika sätt. I svaret kan man resonera allmänt kring medierna eller så kan man koncentrera sig på ett visst medium (t.ex. television, sociala medier, kvällstidningar).

Ett möjligt sätt att närma sig frågan är att utgå från de tio budorden (särskilt det åttonde budet) och den gyllene regeln ("gör mot andra så som ni vill att man gör mot er") samt det dubbla kärleksbudet ("älska Gud över allt annat och din nästa som dig själv"). Härigenom kommer man in på sannfärdighet och ansvaret för nästans väl. Svaret kan också ta sin utgångspunkt i den kristna människosynen.

I ett gott svar kan aktuella exempel ges, men dessa bör bidra till att underbygga själva svaret.

Uppgift 7

I ett gott svar förstår man att det överhuvudtaget är svårt att definiera religion. Särskilt svårt är det när det gäller de kinesiska traditionerna. Konfucianismen till exempel är i ett visst avseende en filosofi, men å andra sidan har konfucianismen under historiens gång antagit också rituella former, och dyrkan av förfäderna intar en central plats. Ett beaktansvärt drag inom konfucianismen är att man traditionellt har talat om "Himlen" i stället för om Gud.

Kinas nuvarande ledning strävar efter att säkerställa samhälllig stabilitet och ekonomisk utveckling. Konfucianismen stöder detta eftersom dess samhällsfilosofi fäster vikt vid ett hierarkiskt tänkande och vid att personer i en lägre ställning (t.ex. undersåte, son, hustru) ska visa lydnad mot personer i en högre ställning (t.ex. regent, far, make). I jämförelse med taoismen, som har ett drag av naturdyrkan och rentav anarkism, betonar konfucianismen ordning och samhälllig harmoni: varje individ ska utveckla sig själv till en ädel människa och tjäna helheten.

Uppgift 8

Ett gott svar redogör för kyrkoarkitekturen från medeltidens stenkyrkor via imitationsstilar (nygotik, nyklassicism) till modern kyrkoarkitektur. Ett speciellt drag i finländsk kyrkoarkitektur är traditionen med träkyrkor som inleddes redan på medeltiden och som det finns många bevarade exempel på.

I svaret kan konkreta, för examinandens bekanta lokala exempel nämnas.

I svaret kan man också dryfta den kulturella betydelse och de samhällliga uppgifter som kyrkobyggnaderna har haft under historiens olika skeden.

Uppgift +9

Svaret kan konstrueras på många olika sätt. Även om frågan som exempel nämner den senaste tidens nyateism, möjliggör den givna uppgiften en presentation också i vidare utsträckning av de argument som ateister under historiens gång har begagnat sig av. Därför är det möjligt att svara på frågan också ur en historisk synvinkel.

I ett gott svar kan man också presentera olika argument med vilka ateister har underbyggt tanken att det inte finns någon Gud. Frågan förutsätter också att man bedömer dessa påståenden ur kristendomens synvinkel.

Svaret kan innehålla argument och motargument till exempel av följande slag:

- Gud kan inte observeras eller på något sätt vetenskapligt bevisas. Enligt kristendomen är Gud såsom alltings Skapare inte en varelse vid sidan av andra, och han kan därför inte bevisas på samma sätt som andra varelser.
- Naturvetenskaperna förklarar världens uppkomst, och Gud behövs därför inte i ljuset av nutida kunskap. Enligt de kristna berättar skapelsetron om "varför" världen har uppstått – den strävar inte efter att förklara "hur" det skedde, utan detta är en uppgift för den naturvetenskapliga forskningen.
- Det finns lidande i världen, och därför är tron på en god och allsmäktig Gud förnuftsvidrig. Enligt kristendomen deltog Gud själv i Jesus i människans lidande; lidandet är den fria viljans pris.
- Religionen har förorsakat krig och våld genom sina absoluta sanningspåståenden. Våld är ett missbruk av religionen.

Uppgift +10

Ett gott svar kan konstrueras på många sätt, och exempel kan hämtas ur olika religioner enligt eget val.

Till exempel följande teman är möjliga:

- kvinnans ställning som religiös ledare (t.ex. kvinnliga biskopar, indiska kvinnliga guruer)
- kvinnans betydelse när det gäller att föra en religiös tradition vidare
- en religiös lags eller läras uppfattning om kvinnans ställning och rättigheter (t.ex. äktenskap och skilsmässa, arvsordning)
- familje- och sexualetiska frågor samt abort
- kvinnliga präster och därtill hörande dispyter
- klädsel som på religiösa grunder ålagts kvinnor och härtill hörande tolkningar
- gudinnor och övriga kvinnliga gudomar
- Jungfru Maria och kvinnliga helgon
- kvinnor i Bibeln och i övriga heliga skrifter
- våld riktat mot kvinnor (t.ex. hinduismens *sati* dvs. änkebränning, hedersmord)

I svaret kan man också dryfta patriarkaliska drag i religionerna och överhuvudtaget männens roll, men ett gott svar bör ändå fokusera på kvinnornas ställning. Svaret kan också behandla frågan om vilka faktorer gällande kvinnans ställning och roll som anknyter till religionen och vilka som anknyter till kulturen.

I svaret bör exempel hämtas från olika religioner. I ett gott svar kan man dryfta olika element i religionerna som försvarar jämställdheten mellan könen eller ifrågasätter den.